خەونە بچووكەكانی ژنێك لە كۆمەڵە شیعری نەسیم دا … سەدیق سەعید ڕواندزی

لە كۆمەلگای كوردیدا، كە كۆمەلگایەكی پەتریاكییە و ڕوانینی پیاو تیایدا باڵادەستە،پاشخانێكی فەرهەنگی و ئایینی لەلایەن بەشێكی زۆری ڕەگەزی نێر هەیە ئەویش ئەوەیە، كە هەموو نەهامەتییەكانی بوون لە ژندا دەبینێتەوە. چونكە ئەوبووە هۆكاری خواردنی بەری دارەكە لە بەهەشت و فڕێدانی ئادەم بۆ سەر زەوی.بێگومان نابێ ئەوەمان لە بیر بچێت، كە بە ئاسانی نە ئەو زمانە دەگۆڕێت،نە ئەوبینینەش بۆ ژن نامێنێت، چونكە ئەو تێڕوانینە بەشێكە لە پاشخانی هزری و ڕۆشنبیری پیاوی كورد.بۆیە ئەركی ژن لە كۆمەلگەی ئێمەدا، وەستانەوەیە لە بەرامبەر ئەو دیدگا نێرسالارییە كە ژن بە سەرچاوەی ئاشووب دەبینێت نەك جوانییەكان.

ژنان بەگشتی بە بڕوای من، دەبێ لەڕێی پەیامەكانیانەوە بە گژ ئەوهزرەدا بچنەوە و ژن وەك ئەوەی كەهەیە كەهێمایەكە بۆ جوانی و سۆز، بەردەوامی ژیان، ببینن.بەڵام لەزۆر كاتدا ژنان خۆیان نەك هەر ئەو ڕۆڵە نابینن، بەڵكو بەجۆرێك لە جۆرەكان هەمان ئەو ئەقڵییەتە پیاو سالارییە درێژە پێ دەدەن كە ڕەنگڕێژكردنێكی ئایینی هەیە و ژن وەك هاوڵاتی پلە دوو دەبینێت وبوونی تەنها لە چوار دیواری ماڵ و كۆمەڵێك خورافەی دینی دەبینێتەوە، كە بەبڕوای بەشێكی زۆری ژنان،دەتوانێت ژیانیان بگۆڕێت. بێگومان ئەگەر پەراوێزێك لە ئازادی بۆ ژنان هەبێت،ئەوا دەبێ خۆیان فراوانتری بكەن و ئەستەمە لە چاوەڕوانی ئەوەدابن ڕەگەزی نێرهەمان سەربەستی و ئازادی بۆ ئەوانیش بە ماف ببینێت.

بەڵام كاتێ سەرنج لە ئەزموونی نووسینی بەشێك لە ژنانی كورد دەدەین، بەداخەوە درك بەوە دەكەین كە خەونەكانیان لە ژیاندا چەند بچووكن و چۆن وێرای ئەو هەموو پێشكەوتنەش، هێشتا خۆیان بە پاشكۆی پیاوان دەبینن.لە كاتێكدا هەموو مرۆڤێك لە ژیاندا دەبێ خۆی بێت و هەركاتێك كەسێكی لە پشتی خۆیەوە بینی، كە ئەو نەما،بێگومان ئەویش كۆتایی دێت. لەو ڕوانگەیەوە كاتێ سەرنج لە شیعرەكانی خاتوو (ناز فەلەكەددین) دەدەین، درك بەوە دەكەین كە خەونی ئەو خاتوونە لە شیعردا، چەند خەونی بچووك و بێ بەهان، لەو شیعرانە دا شوناسی

ژنێك نابینین كه خه‌ونی یاخیبوون و هاتنه‌وه به‌گژ ئه‌قڵی پیاو سالاریی بێت، به‌پێچه‌وانه‌وه به‌ڵكو هه‌مان ئه‌و خه‌ون و خۆزگانه‌ن كه پیاوان بۆ ژنان به‌ڕه‌وای ده‌بینن. له كۆمه‌ڵه شیعری نه‌سیمدا، ژن هه‌مان ئه‌و بوونه‌وه‌ره كۆمه‌لایه‌تیه‌یه كه كۆمه‌لگه ده‌یبینێت.

هه‌مان ئه‌و كاره‌كته‌ره لاواز و بێ هێز و خه‌ون و خولیایه‌یه، كه ئه‌گه‌ر پیاوێك له پشتی نه‌بێت یه‌ك چركه‌ش ناتوانێت بژیت. بۆیه ئه‌ركی ژنانه كه ئه‌و دنیابینیه كاڵ بكه‌نه‌وه، وه‌لێ به داخه‌وه ده‌بینین به‌شێك له ژنانی ئێمه نه‌ك هه‌ر ئه‌و دنیابینییه قووڵتر ده‌كه‌نه‌وه، به‌ڵكو ناشیشارنه‌وه كه ئه‌گه‌ر پیاوێك نه‌بێت، ئه‌وا ئه‌وان بێ هێزو ده‌سه‌ڵاتن. ئه‌مه‌ش دروست ئه‌و خۆزگه‌یه كه‌پیاوان ده‌یخوازن. له‌كۆمه‌ڵه شیعری نه‌سیمدا، ئێمه خه‌ونی گه‌وره‌ی ژنێك نابینین كه به گژ ئه‌قڵی پیاو سالاریی و دینی كۆمه‌لگه‌دا بچێته‌وه، به پێچه‌وانه‌وه به‌ڵكو خه‌ونێكی بچووك ده‌بینین كه له چوارچێوه‌ی ماڵ و یار و ڕۆمانسیه‌تدا ده‌رناچێت.خه‌ونێك كه ته‌نها بوونی ژن له هه‌ندێك شتی به‌رجه‌سته‌یی بێ به‌ها ده‌بینێته‌وه.خوێنه‌ر له‌و كۆمه‌ڵه شیعره‌دا، زۆر به‌ده‌گمه‌ن دنیابینی ژنێك وه‌ك شاعیرێك ده‌بینێت كه هێنده گه‌وره و مه‌زن بێت، ئه‌و سنوورانه تێبپه‌ڕێنێت كه بۆی كێشراون. به‌ڵكو ئه‌ویش هاوشێوه‌ی هه‌زاران ژنی دیكه جگه له چه‌ند خه‌ونێكی بچووك هیچی تری نییه. ئه‌وه‌تانێ له شیعرێكدا ده‌ڵێت:_

دنیای ئه‌م ڕۆژانه‌ی من و تۆ..
به‌قه‌د گواره‌كانمه..
من داهاتووی ماڵه‌كه‌م به مۆمێك ڕووناك ده‌كه‌م..

بێگومان یه‌كێك له‌و ڕوانینانه‌ی به شێكی زۆری پیاوی كورد بۆ ژن هه‌یه‌تی،له‌وه‌دا خۆی ده‌بینێته‌وه كه ده‌بێ ژن ماڵێكی هه‌بێت. كه‌ماڵیشی هه‌بوو، ئه‌وا هاوسه‌رو منداڵیشی ده‌بێت. به‌ده‌ربڕینێكی تر له پاشخانی فه‌رهه‌نگی و كولتووری كۆمه‌لگه‌ی كوردیدا، شوێنی ڕاسته قینه‌ی ژن چوار دیواری ماڵه. له‌وێدا هه‌موو ئازادی و سه‌ربه‌ستییه‌كان زنجیر ده‌كرێن. ماڵ ئه‌و شوێنه‌یه كه گوزارشت له بوون و پێگه‌ی ژن ده‌كات. چونكه له ڕوانگه‌ی زۆربه‌ی پیاوه‌كاندا،ژن وه‌ك ئامیرێكه هه‌م بۆ تێركردنی ڕه‌مه‌كانی، هه‌میش بۆ خستنه‌وه‌ی منداڵ. زۆرجارده‌وترێت(ژنێك بێنه و ماڵێك دابنێ). واته ئه‌ركی ڕاسته‌قینه‌ی ژن ته‌نها ماڵدارییه. هه‌ڵبه‌ته ژنان كاتێك ده‌توانن ئه‌و دیدگایه نه‌هێڵن، كه یاخی ببن، كه بوون وشوناسی خۆیان سه‌لماند. كه خه‌ونی گه‌وره‌یان هه‌بوو له ژیاندا، كه‌چی به‌داخه‌وه ئه‌وخاتوونه هه‌موو دونیا بچووك ده‌كاته‌وه له گواره‌كانی وه‌ك ئێكسوارایتێكی جوانكاریی بێ به‌ها

كە بوون و نەبوونی وەك یەكە.

ئەو لەبری ئەوەی ئەو دنیایەی تیایدا دەژیت بۆخۆی و هاوڕەگەزەكانی گەورەترو فراوانتر بكات، بە پێچەوانەوە بچووكی دەكاتەوە هێندەی قەبارەی گوارەیەك كە نابینرێت! لێرەوەش ئەو پەیامەمان بۆ دەردەكەوێت كە دنیا لای ئەو، بچووك و بێ بەهایە.

لەلایەكی دیكەوە ئەو خاتوونە شاعیرە خواستی خۆی بۆ ماڵێك نەشاردۆتەوە، كە پیاوان وایدەبینن كە ژنان تەنها خشڵ و ماڵ و مۆبیلیات و كەوانتەرودوامۆدێلی چێشتخانەیەكی جوانییان هەبێت بەسە. بێ ئاگا لەوەی ماڵ لە كۆمەلگەی كوردیدا هێمای بەستنەوە و نەبوونی ئازادی و سەربەستییە بۆ ژن. ئاخۆ ئەو خاتوونە سەردانی شەلتەرەكانی كردووە كە چۆن سەدان ژن لە ترسی زەبرو زەنگی ڕەگەزی نێرلە ماڵ، چواردیواری ماڵەكانیان جێهێشتووە؟ڕووناك كردنەوەی ماڵ بەوەدا ناكرێت مۆمێك دابگیرسێنین، بەڵكو بەوە دەكرێت ڕۆشنایی بخەینە نێو ئەقڵی داخراو و دۆگمای زۆربەی هەرە زۆری پیاوەكان، كە لایان وایە ژن هەموو خولیای لە ژیان، بوونی ماڵ و مێردە. بێگومان لە كۆمەلگا ڕۆژهەڵاتییەكاندا و كوردیش وەك یەكێك لەو كۆمەلگایانە، هەمیشە ژن بە پاشكۆی پیاو دەبینرێت، هەمیشە وەها وێنا دەكرێت كە ئەگەر ژنێك پیاوێكی نەبوو، ئیدی ئەو هیچ نییە.

ئەم ڕوانینە بەشێكە لە پاشخانی میللی و كولتووری كۆمەلگەی ئێمە،ڕەنگە تا ئێرە ئاسایی بێت(گەرچی ئاسایيش نییە)،بەڵام بە بڕوای من، ناكرێت ژنێك لە شیعردا هەمان ئایدیا بەرهەم بێنێتەوە، ناكرێ شیعر بكەینە سەكۆیەك كە ئەوەندی ترپیاوان پیاوبوونی خۆیانی تێدا ببیننەوە، بەڵكو دەبێ لە دژ ئەو ڕوانینە بوەستینەوە. دەبێ ژن لە شیعردا هەڵگری ئەو گوتارە بێت كە ئەویش وەك پیاو مرۆڤە و یەكسانن لە ئەرك و مافدا و هەموو جیاكارییەكان كۆمەڵگە پێی بەخشیون.كەچی ئەم خاتوونە لە شیعردا ئەوەندەی تر پاشكۆبوونی خۆی بۆ پیاو دەردەخات و هەموو بڕوا و خەونەكانی بە گەورەیی پیاوێك هەڵدەواسێت. بۆیە لە شیعرێكدا دەڵێت:_

ئەی یاری ڕۆح و دەروونی من..
لەپەرستگەی دین و ئیمانی من.
هەم ڕابەرو هەم ڕێگری من..
بۆ من مەڕۆ..

لەڕاستیدا، یەكێك لە دیارترین ئەو سیمایانەی لە بەشێكی زۆری دەقی بە ناوشیعری ئێستادا دەبینرێت، ئەو كرووزانەوە و نووزانەوەیە، كەهیچ شوناسێك بۆ مرۆڤ ناهێڵێتەوە. ئەو جۆرە دەقانە لە بری ئەوەی

وەك شیعرەكانی لۆڕكا فرانكۆ بتۆقێنن و وەك شیعرەكانی شێركۆ بێكەس رەفیق سابیر، بەعس بخەنە لەرزین، بەداخەوە دێن دەكرووزێنەوە بەڵكو یار بەزەیەكی پێیان دابێتەوە و سەیرێكییان بكات!! من ئەو سیمایەم لە بەشێكی زۆری شیعری ئێستا بینیوە و لەوبارەوە ڕەخنەشم كردوون.

چونكە بڕوام وایە، شیعر دەبێ مرۆڤی یاخی، ئازادیخواز، سەربەست و بەهێز بونیاد بنێت، نەك كەسێكی لاوازو بێ دەسەڵات كە هەموو باوەڕی وابێت ئەگەر پیاوەكەی لەدەستدا، ئیدی ماڵوێران دەبێت. هیچ مرۆڤێك نابێت لە ژیانیدا هێندە بێ بایەخ بڕوانێتە بوونی خۆی، كە كەسێكی دیكە بەڕابەرو پەرستگە و موقەدەسی خۆی بزانێت.چونكە مەسیح وتەنی:(چی بەكەڵكی مرۆڤ دێت ئەگەر هەموو دونیا بەرێتەوەو خۆی بدۆڕێنێت!). ژنان دەبێ لە شیعردا، ئەو پەیامە بگەیەنن كە ئەوانیش هاشێوەی پیاوانن و دەتوانن هەموو گۆڕانكاریی و كارێك بكەن، نەك پاشكۆی پیاوان بن. بۆمن وەك خوێنەرێك ڕەوا نییە خاتوونێك هێندە بەلاوازی لە شیعردا خۆی نیشان بدات، كەمانایەك بۆ بوون و شوناسی خۆی نەهێڵێتەوە. ئەی ئەویش مرۆڤ نییە؟ خەون و خۆزگەی نییە؟ بۆ دەبێ وای پیشان بدات كە ئەگەر پیاوێك نەبێت، ئەو ناتوانێت بژیت؟ بەداخەوە ئەمە خزمەتكردنە بەو خواست و خەونانەی پیاوان هەیانە و تا ئەندازەیەكی زۆریش بۆیان چۆتە سەر. لە شیعرێكی دیكەدا ئەو خاتوونە دەڵێت:_
كەهاتی سەرپۆشەكەم بێنە..
بۆ نوێژی یەكبوونم..
شەونمێك بێنە بۆ هەستی ژن بوونم..
یەكێك لەو شیعرانەی لە ئەزموونی شیعری كوردی بەگشتی و لە مێژووی شیعری كوردیدا بۆمن جێگەی تێڕامانە و بەردەوام دەچمەوە سەری، ئەو شیعرانەی فایەق بێكەسن كە باس لە یەكسانی نێرو مێ، فڕێدانی پەچەی شەرم، ڕەخنەكردنی ئایینی دەكات.

بێكەس هەفتا ساڵ لەمەوبەر ئەوە تێگەیشتنی بووە، كەچی لە ئێستادا بەشێك لەوانەی گوایا شیعر دەنووسن نەك هەر ناتوانن وەك بێكەس بیر بكەنەوە، بەڵكو بەهەمان شێوەی خەڵكە هەمووەكییەكە ژیان دەبینن. ئەو خاتوونە بە ئاشكرا لەو شیعرەیدا بانگەشە بۆ شاردنەوەی قژو لەچك و پەچە دەكات. ئەو دەزانێت لە ئیسلامدا(هەرچەندە خۆی ئایینێكی جیاوازی یەكجار مرۆڤدۆست و جوانی هەیە) سەرپۆش لەسەر كردن، یەكێكە لە بنچینەكانی ئایین. دەبێ ژنان خۆیان بپۆشن و سەرو دەم و چاویان دیار نەبێت. ئەمە بەشێكە لە سوننەتی ژنان و كۆمەلگەش لەڕێی پاشخانی ئایینیەوە سەپاندوویەتی بە سەر ژنان، ئەو

خاتوونە لەبری ئەوەی بانگەشەی ئازادبوونی مرۆڤ لە هەموو جۆرە کۆت و بەندێکی ئایینی و کۆمەڵایەتی بکات، بەداخەوە هەستی ژنبوونی خۆی لە سەرپێشدا دەبینێتەوە.

هەڵبەتە مرۆڤەکان ئازادن لە هەڵبژاردنی ئایین و بەشێکە لەبیرو باوەڕی خۆیان و مافێکی ئەوانیشە. بەڵام نابێ لە شیعردا بانگەشەی چەسپاندنی هیچ بنەمایەکی دینی بکەین و دەبێ ئەو سەربەستییە دواجار بۆخودی مرۆڤەکان خۆیان جێبهێڵین. وەك چۆن کەسانێك هەن باوەڕیان پێیەتی، کەسانێکیش هەن لە گەڵیدا نین، ئەرکی شاعیر لێرەدا ئەوە نییە لە ڕێگەی شیعرەکانییەوە ژنان فێری پۆشینی پەچە و بنەما ئایینییەکان بکات، بەڵکو دەبێ لەڕێی شیعرەکانییەوە، هوشیاریان بکاتەوە بۆ ئەوەی درك بەمافەکانیان بکەن. دەبێ ئەو هەستەیان لای دروست بکات، کە شانازی بە ژنبوونی خۆیانەوە بکەن و ژنێتی وەك سەرچاوەی ئاشووب نەبینن. نابێ ژنێك خەونی هێندە بچووك بێت کە ژنێتی خۆی لەسەرپێشدا ببینێتەوە.بەبڕوای من ئەمە بانگەشەکردنێکی ئاشکرای دینییە.چونکە ئەو لە شیعرێکی دیکەشیدا ئەودیدگایەی خۆی بەیان دەکات و دەڵێت:_

کاتێ چرای پیاوچاکان کوژاوە..
مانگەشەو نەماو مرد..
بۆنی مرۆڤایەتیش سەفەری کرد..

دیارە هەمووومان دەزانین مەفهومی پیاوچاکان لە نێو کۆمەلگەی کوردی ئێمەدا چ دەلالەتێکی هەیە. ئەو چەمکە فۆڕمێکی ئایینی هەیەو بە سەدان وبە هەزارن ژنیش باوەڕیان پێیەتی. کەلایان وایە پیاوچاکان مرازو خەونەکانیان دێنێتە دی.کە ئەمەش هەمان بیر کردنەوەی ئەو ژنە سادە و ساکارو دواکەوتوو بۆ خەونانەن، کە تەنها خۆیان وەك ژن دەبینن ولایان وایە شوناس و بوونی ئەوان لەدەست کەسانی تر دایە. لە کۆتاییدا دەمەوێ ئاماژە بەوە بدەم کە لەم کۆمەڵە شیعرەدا، دەیان و سەدان هەڵەی زمان و ڕێنووس، دەربڕین و مانا هەن، وەلێ چونکە پێویستی بەکات و خوێنەوەی زیاترە، ناپڕژێینە سەری. دواپەیامیشم بۆ ژنانی خۆشەویستی کورد ئەوەیە، کەخەونی گەورەیان هەبێت، بەناوشیعری شاعیرانێك نەخوێننەوە کە لە جیاتی ئەوەی هەستی ژنبوونیان لەلا جوانترو پیرۆزتر بکات، ئەوەندەی تر بچوکیان دەکاتەوە و خەونەکانیان نەزۆك دەکات!!..........

سەدیق سەعید ڕواندزی

*پەراوێز/ نەسیم/ کۆمەڵە شیعر/نووسینی ناز فەلەکەددین /ساڵی چاپ 2018هەولێر..

- ئەم بابەتە لەڕۆژنامەی ڕێگای کوردستان)ژمارە 1173ی ڕۆژی 21-5-2019 بڵاوکراوەتەوە………..